

2013-05-08

S2008/5571/SF

S2013/3626/SF (delvis)

Socialdepartementet

Försäkringskassan
103 51 Stockholm

Uppdrag om pilotverksamhet för vidareutveckling av metoder och verktyg för bedömning av arbetsförmåga

Regeringens beslut

Regeringen ger Försäkringskassan i uppdrag att bedriva en pilotverksamhet för att möjliggöra fortsatta justeringar och uppföljningar vid införande av vidareutvecklade metoder för bedömning av arbetsförmåga.

Försäkringskassan ska följa upp, beräkna och betala ut ersättning till landsting som deltar i pilotverksamheten i enlighet med den överenskommelse som slutits mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting om en pilotverksamhet med aktivitetsförmågeutredningar (AFU) för 2013 (dnr S2013/2074/SF).

Försäkringskassan ska säkerställa att bedömningsverktyget AFU blir en integrerad del av en mer rättssäker och systematisk prövning av individens arbetsförmåga.

I uppdraget ingår att göra de anpassningar av AFU som anses behövliga. Försäkringskassan ska även se till att de som ska göra AFU får adekvat utbildning för detta. Försäkringskassan ska utarbeta rutiner för hur behandlande läkare och andra medicinska experter ska kunna tillgodosöras den information som en AFU kan ge som ett stöd för vård och behandling.

Försäkringskassan ska även redovisa hur AFU ska förvaltas. Detta gäller även det referensmaterial som tagits fram vad avser tolerans för individens skiftande förmågor inom olika yrken.

Försäkringskassan ska vidare utvärdera effekterna av införandet av AFU.

Uppdraget ska genomföras i samverkan med Socialstyrelsen och Arbetsförmedlingen. Försäkringskassan ska även samverka med hälso- och sjukvården.

Försäkringskassan ska senast den 15 augusti 2013 till Regeringskansliet (Socialdepartementet) redovisa en plan för hur AFU ska utvärderas. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 2 maj 2014. Redovisningarna ska hänvisa till det diarenummer som detta beslut har.

Ärendet

Den 19 juni 2008 överlämnade Arbetsförmågeutredningen betänkandet Arbetsförmåga? En översikt av bedömningsmetoder i Sverige och andra länder (SOU 2008:66). Av detta betänkande framgick att det inte fanns något bedömningsverktyg som direkt kunde användas inom den svenska socialförsäkringen.

Regeringen gav den 15 juli 2010 Försäkringskassan i uppdrag att, i samverkan med Socialstyrelsen och i samråd med Arbetsförmedlingen, vidareutveckla metoder och instrument för bedömning av arbetsförmåga. Försäkringskassan slutredovisade den 14 januari 2013 detta uppdrag. Av slutrapporten framgår att Försäkringskassan har utvecklat ett nytt bedömningsverktyg kallat Aktivitetsförmågeutredning (AFU).

Arbetsförmåga är ett centralt begrepp inom sjukförsäkringen. Den som saknar arbetsförmåga på grund av sjukdom har rätt till ersättning. De första 90 dagarna under en sjukperiod avser prövningen av arbetsförmågans nedsättning om personen klarar sitt vanliga arbete eller annat lämpligt arbete som arbetsgivaren erbjuder. Från och med den 91 dagen i sjukperioden ska även andra arbetsuppgifter hos arbetsgivaren beaktas. Från och med dag 181 avser prövningen i regel om den försäkrade kan försörja sig genom sådant förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden eller genom annat lämpligt arbete som är tillgängligt för den försäkrade. Den senare prövningen görs för arbetslösa personer redan från sjukperiodens början. När det gäller egna företagare provas deras arbetsförmåga mot de vanliga arbetsuppgifterna och från och med dag 181 beaktas även andra arbeten på arbetsmarknaden.

Bedömningen mot en bredare arbetsmarknad är av central betydelse för individen och för försäkringen. Det är därför viktigt att denna bedömning sker på ett rättssäkert, systematiskt och likformigt sätt. De bedömningar som görs måste vara begripliga för de enskilda individerna och dessa ska ges möjlighet att aktivt delta i processen. Bedömningarna ska bygga på medicinska underlag av god kvalitet. Det är därför AFU har utvecklats.

Ett nytt bedömningsverktyg är dock inte tillräckligt för att säkerställa att bedömningen av arbetsförmåga sker med god kvalitet. Försäkringskassan måste också vidareutveckla sina egna handläggningsprocesser avseende bedömning av arbetsförmågan vid dag 181 i sjukperioden så att AFU blir en integrerad del av denna. I vilken utsträckning Försäkringskassan för närvarande begär kompletterande försäkringsmedicinska utlåtanden varierar i sådan utsträckning att det tyder på att handläggare inte har tillräckligt stöd för detta arbete. Regeringen anser därför att det finns behov av att stärka kvalitén, likformigheten och rättssäkerheten i denna handläggning.

Regeringen har den 14 mars 2013 godkänt en överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting om en utvidgad pilotverksamhet (dnr S2013/2074/SF). Syftet med denna pilotverksamhet är att hälso- och sjukvården och Försäkringskassan ska få ytterligare erfarenheter av att arbeta med AFU och att göra ytterligare anpassningar av verktyget.

Försäkringskassan ges genom detta uppdrag ansvar för pilotverksamheten.

Den successiva implementeringen av AFU ger möjlighet att genomföra jämförande studier. Försäkringskassan ska utvärdera effekterna av införandet av AFU bl.a. vad avser individens delaktighet i processen, att AFU används på ett systematiskt sätt, att utlåtande har god kvalitet och i vilken utsträckning AFU leder till att arbetsförmåga uppmärksammas. Om Försäkringskassan bedömer att en utvärdering inte kan slutföras inom den tidsmässiga ramen för detta uppdrag ska det framgå av den utvärderingsplan som Försäkringskassan ska redovisa.

Försäkringskassan nämner i sin rapport den 14 januari 2013 att utbildningen och informationen till dem som ska hantera AFU behöver förbättras. Även detta är en viktig del av det fortsatta utvecklingsarbetet.

Det fortsatta utvecklingsarbetet ska bedrivas i dialog med hälso- och sjukvården, i första hand med hälso- och sjukvården inom de landsting som medverkar i pilotverksamheten.

Regeringen anser att den fördjupade kartläggning som en AFU innebär också i många fall bör ha värde för den läkare och andra experter som har ansvar för individens vård och behandling. Det är därför viktigt att det utvecklas rutiner för hur resultat av AFU kan återföras till dessa, givetvis efter samtycke från den berörde individen.

Försäkringskassan har tillsammans med Arbetsförmedlingen tagit fram ett kunskapsmaterial om vilka krav på medicinskt relaterade förmågor som vanliga arbeten på arbetsmarknaden ställer. Syftet med materialet är att underlätta den bedömning som måste göras i varje individuellt fall.

Försäkringskassan anger i sin slutredovisning att det inte är bestämt hur förvaltningen av detta material ska ske, men att Arbetsförmedlingen bör ha en central roll och att arbetsmarknadens parter bör involveras. Även detta är en viktig del av det fortsatta utvecklingsarbetet.

På regeringens vägnar

Ulf Kristersson

Leif Westerlind

Kopia till

Finansdepartementet/Ba
Arbetsförmedlingen
Socialstyrelsen
Sveriges Kommuner och Landsting